

Inhoudelijke verantwoording
programma Waddenzeehavens 2022-2026,
over 2023

Programma

Waddenzee
havens

Inhoud

1. Beleidstrajecten	4
<i>Politieke activiteiten en bestuurlijke overleggen</i>	4
<i>Uitvoeringsprogramma en governance</i>	4
<i>Maritieme havenplaatsen</i>	4
<i>Impactanalyse</i>	5
<i>Impact UNESCO</i>	5
<i>Beleidskader Natuur Waddenzee</i>	5
<i>Financiering Agenda voor het Waddengebied 2050</i>	5
<i>Evaluatie Pact van Marrum</i>	5
<i>Trilaterale zeehavensamenwerking</i>	6
2. Havenontwikkeling	6
<i>Offshore installaties Den Helder</i>	6
<i>Vaargeul onderhoud ‘De Boontjes’</i>	6
<i>Garnalenvisserij</i>	6
<i>Review economisch perspectief Waddenzeehavens</i>	7
<i>Bereikbaarheid Waddeneilanden</i>	7
3. Unescohavens	7
<i>Ecosysteemgericht baggeren</i>	7
<i>Green Shipping</i>	7
<i>Investeringskader Waddengebied</i>	7
4. Organisatie	8
5. Communicatie	8
6. Overige kosten	8
7. Toelichting op de urenverantwoording in 2023	8

De indeling van het jaarverslag volgt de indeling van het jaarplan

Jaarverslag 2023

Dit is de verantwoording en verslaglegging van het Programma Waddenzeehavens over 2023. De indeling is gebaseerd op het bijbehorende programma 2022-2026, gespecificeerd voor 2023. Onder de genummerde kopjes is tussen haakjes aangegeven hoeveel dagdelen er zijn gerealiseerd en hoeveel er vanuit het jaarprogramma waren voorzien.

1. **Beleidsstrajecten** (78,5 dagdelen, gerealiseerd van 48)

Politieke activiteiten en bestuurlijke overleggen

Nadat er vervroegde verkiezingen voor de TK zijn uitgeschreven, nam Henk Staghouwer, als voorzitter van de Raad van Advies Waddenzeehavens¹, het initiatief om een brief met suggesties voor verkiezingsprogramma's aan de politieke partijen te zenden. Nadere gesprekken en overleg met de voorzitter hebben ertoe geleid dat de brief namens alle maatschappelijke stakeholders van het Omgevingsberaad is ondertekend.

De voorzitter van de Raad Advies Waddenzeehavens heeft vervolgens verschillende overleggen gevoerd, waaronder met de voorzitter van het Omgevingsberaad (OBW), de Vereniging van Waddenzeegemeenten, College Noardeast Fryslân, de Waddengedeputeerden van Groningen en Fryslân en diverse andere sleutelpersonen binnen de Waddenwereld. Ook hebben er tijdens de Toogdag in Den Helder meerdere gesprekken plaatsgevonden tussen de voorzitter en leden van het Bestuurlijk Overleg Waddengebieden (BOW).

Op uitnodiging van Harm Post, als havenvertegenwoordiger in het OBW, brachten de OBW leden van Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN), Jorien Bakker en Manon Tentij, in het najaar een werkbezoek aan de haven van Lauwersoog. Daaruit bleek dat er veel belangen parallel lopen, hetgeen onder andere leidde tot het opstellen van een gezamenlijk OBW pre-advies voor het BOW van 14 december.

Uitvoeringsprogramma en governance

Het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 is op 23 december 2023 formeel in het BOW vastgesteld. De regiegroep is opgeheven en de uitvoering verloopt langs de reguliere governance van de OBW en BOW. In 2023 vond het OBW acht keer plaats, twee keer zo vaak als vooraf gepland. De secretaris van de Raad² bereidt het OBW voor en neemt deel aan ambtelijke vooroverleggen. Daarnaast neemt de secretaris deel aan meerdere werk/stuurgroepen rond de zogenaamde dertig Uitvoeringsinitiatieven (UP's) vanuit het Uitvoeringsprogramma.

Het vertrouwen in de nieuwe governance is bij de Waddenzeehavens in 2023 teruggelopen, met name door de opstelling van de rijksvertegenwoordigers binnen het MT-Wadden en het deelnameniveau van het rijk aan het OBW. Dit is tijdens het OBW meerdere keren geagendeerd. De voorzitter van het OBW lastte de bijeenkomst van 23 november af, vanwege het gebrek van de rijksdeelname. Een passende oplossing is nog niet gevonden.

Maritieme havenplaatsen

De gemeente Harlingen gaf het bureau AT-Osborne opdracht om het IKW-programma Maritieme havenplaatsen uit te werken en organiseerde in het kader

¹ Henk Staghouwer verder aangeduid als 'voorzitter'.

² Arjen Bosch, verder aangeduid als 'secretaris'.

daarvan meerdere bijeenkomsten voor haven- en gemeentelijke medewerkers. De tussenresultaten zijn in beide bijeenkomsten van de Raad van de gemeente Harlingen besproken.

Impactanalyse

De techniek impactanalyse, een regionale ‘Waddenvariant’ voor een MKBA, werd door het adviesbureau Waterwerkers toegelicht in de Raad. De Raad toonde waardering en steun voor de toepassing van deze techniek in de evaluatie vaarweg Boontjes en Eemszijlen.

Impact UNESCO

Het ministerie van LNV vroeg UNESCO om advies over de gaswinning Ternaard. Naar aanleiding hiervan deed UNESCO een breder onderzoek, wat leidde tot verschillende zorgen over de bescherming van de Waddenzee. UNESCO vroeg de drie landen vervolgens om een ‘State of Conservation’, met verschillende maatregelen, waaronder de uitvoering van een milieueffecten rapportage en een projectstop.

De Waddenzeehavens zijn van mening dat meegaan met deze maatregelen vanuit LNV in strijd is met het Werelderfgoedconvenant waarin staat dat plaatsing op de Werelderfgoedlijst plaats vindt op basis van de bestaande bescherming en niet leidt tot extra regelgeving. De havens, visserij en landbouw schreven een brief aan de minister van Natuur en Stikstof waarin zij hun visie op de conceptreactie van LNV gaven.

Beleidskader Natuur Waddenzee

Het Beleidskader Natuur Waddenzee riep onder de Waddenzeehavens veel weerstand op. LNV heeft in het najaar een nieuwe projectleider aangesteld en vervolgens de nodige gesprekken gevoerd. Daarbij is ook geluisterd naar de bezwaren en kwam een plan van aanpak met brede steun tot stand. Vanuit de Raad is aangedrongen om de deelopdracht socio-economische aspecten met de havens te ontwikkelen en daarbij de aanpak van de vorige review van het economisch perspectief uit 2017 te gebruiken.

Financiering Agenda voor het Waddengebied 2050

Op verzoek van de Raad werd ABDTOPConsult ingeschakeld voor het ontwikkelen van financieringsvoorstellen voor de uitvoering van de Agenda voor het Waddengebied. Onder tijdsdruk van de vervroegde verkiezingen zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd waarbij de investeringsbehoefte werd geïnventariseerd. Hierbij zijn ook de voorstellen van het programmateam Waddenzeehavens meegenomen. Naar aanleiding daarvan vroeg ABDTOPConsult of de secretaris, samen met de directeur Waddenfonds, de programmamanager Investeringskader Waddengebied en OBW secretaris, deel wilde nemen in het financiële team.

Evaluatie Pact van Marrum

- Wing heeft de havendirecteuren en CWN directeuren geïnterviewd en op basis daarvan een bloemlezing over de problemen, ontwikkelingen en kansen georganiseerd.
- Er heeft een bijeenkomst plaatsgevonden met een delegatie van de Waddenzeehavens en CWN, waarbij gezamenlijk is gekozen voor het verder versterken van de onderlinge relatie en het formuleren van gezamenlijke perspectieven.
- Het traject verliep door ziekte enigszins uit; in januari is een vervolgbijeenkomst georganiseerd.

Trilaterale zeehavensamenwerking

Op verzoek van de Waddenacademie schreef de secretaris in januari een opinieartikel over trilaterale zeehavensamenwerking voor het Fries Dagblad. Naar aanleiding hiervan spraken de secretarissen van het Wadden Sea Forum (WSF) en het Common Wadden Sea Secretariat (CWSS) elkaar over de noodzaak van procesmatige ondersteuning bij de uitwerking van de doelen uit intentieverklaring van Wilhelmshaven.

De secretaris presenteerde samen met een vertegenwoordiger van de trilaterale Natuurbescherming voorstellen voor de Waaddenseaboard (WSB) in het WSF. In afstemming met de Trilateral Coregroup Wadden Seaports presenteerde de secretaris de voorstellen ook op de Trilateral Wadden Sea Day in Wilhelmshaven.

Tot brede teleurstelling vanuit de leden van het WSF is verder gekort op de budgetten van het WSF, waarop het WSF besloot zich op te heffen. Op verzoek van de voorzitter van het WSF is de presentatie van Wadden Sea Day ook voor de WSB gehouden. Daarbij is aangegeven dat als het stakeholdermanagement niet vanuit de WSB geregisseerd wordt – op het niveau van voor de conferentie van Wilhelmshaven 2022 - de havens dit niet gaan overnemen.

2. Havenontwikkeling

(29 dagdelen gerealiseerd van 14)

Offshore installaties Den Helder

Voor de dialoog over wachtlocaties van offshore installaties in Den Helder schakelde de gemeente Royal Haskoning DHV in. De secretaris ondersteunde dit proces en nam deel aan bijeenkomsten. Tijdens bijeenkomsten wordt met de belangrijkste stakeholders gezocht naar een werkwijze die recht doet aan zowel de economische en ecologische en landschappelijke belangen. De stand van zaken wordt in het BOW besproken.

Vaargeul onderhoud 'De Boontjes'

Provincie Fryslân nam de regie over de evaluatie Boontjes en organiseerde samen met RWS bijeenkomsten voor experts en relevante stakeholders over mogelijke maatregelen om de impact van baggeren te verminderen. De secretaris nam samen met RWS en de Provincie Fryslân deel aan een regiegroep om dit proces te begeleiden, zowel aan de voorkant als richting het BOW. Henk Staghouwer was dagvoorzitter op de belangrijkste bijeenkomsten.

Het proces resulteerde in een breed gedragen voorstel met meerdere maatregelen voor de korte en lange termijn. Voor de korte termijn is overeenstemming tussen de Waddenvereniging en het havenbedrijfsleven bereikt om de vaargeul smaller te maken en minder frequent te baggeren. Het volledige palet aan voorstellen is door IenW voor instemming naar het BOW gestuurd.

Garnalenvisserij

De visserij wordt hard geraakt door diverse maatschappelijke factoren en zal in de komende jaren krimpen. Dit heeft ook gevolgen voor de exploitatie van visserijhavens.

In 2022 hebben de garnalenvissers een passende beoordeling uitgevoerd en een nieuwe vergunning aangevraagd. RWS verzocht vervolgens de Waddenacademie om een evaluatie van de vergunningaanvraag van de vissers. Hoewel de Waddenacademie geen gebruik maakte van de expertise van Wageningen Marine Research, voerde zij zelfstandig een evaluatie uit. De secretaris heeft de

visserijhavens ondersteund bij hun reacties op de ontstane situatie. In overleg met LNV heeft Wageningen Marine Research een onderzoekstraject met alle stakeholders uitgevoerd, resulterend in voorstellen voor vervolgstappen. LNV heeft een gedoogvergunning gegeven, die geldig is tot 2024.

Gemeente Hollands Kroon en het Bestuurlijk Platform Visserij hebben Martin Scholten ingeschakeld om de garnalenvisserij bij hun transitie te ondersteunen.

LNV heeft een subsidieregeling geopend ter ondersteuning van de visserijgemeenschappen. Cofinanciering is vereist om gebruik te maken van deze regeling. Binnen het IKW Opgaveteam wordt gezocht naar mogelijkheden om 'visserijgemeenschappen' te co-financieren via het programma Maritieme havenplaatsen.

Review economisch perspectief Waddenzeehavens

Met de Waddenacademie en de Erasmus Universiteit is een voorstel voor een review voor economisch perspectief voor de Waddenzeehavens opgezet. Dit traject is aan het einde van 2023 van start gegaan.

Bereikbaarheid Waddeneilanden

Binnen de werkgroep 'Bereikbaarheid Waddeneilanden' is een analyse uitgevoerd naar de mogelijkheden voor veerverbindingen zonder fossiele brandstoffen. Daarbij is ook het Green Shipping team geconsulteerd. Elektrisch varen met batterijen blijkt een economisch haalbare optie, afhankelijk van de mogelijkheden om stroom bij de afvaarinrichtingen te brengen, waaronder kabels naar de eilanden. Hiervoor zijn nieuwe boortechnieken (SOCCS, uit het EcoPort innovatieprogramma) in beeld gebracht.

3. Unescohavens

(10,5 dagdelen gerealiseerd van 48)

Ecosysteemgericht baggeren

De secretaris neemt deel aan de stuurgroep Ecosysteemgericht baggeren onder voorzitterschap van RWS. Deze Stuurgroep gaf de Waddenacademie opdracht om de relevante kennisvragen in beeld te brengen. De tussentijdse resultaten zijn twee maal in de Raad besproken en de studie is eind 2023 gepubliceerd.

Green Shipping

Het Green Shipping programma draait volop en wordt onder regie van FME uitgevoerd (www.greenshippingwaddenzee.nl). De relatie met de havens wordt goed onderhouden. De stagnatie van het bereiken van de 'Green shipping doelen' is in het BOW geagendeerd. Tijdens de Toogdag, voorafgaand aan het BOW, heeft het Green Shipping programma een presentatie gegeven. Dat leidde tot bijeenkomsten met IenW, waarin een viertal handelingsperspectieven worden voorgesteld. Deze zijn doorgeleid naar het BOW van 17 januari 2024.

Investeringskader Waddengebied

Het Programma Waddenzeehavens heeft een permanente adviesfunctie in het Opgaveteam Havens en natuurontwikkeling van het Investeringskader Waddengebied (IKW Havens). Het opgaveteam IKW Havens komt ca. 8 maal per jaar bij elkaar en bespreekt de belangrijkste Waddenfondsprojecten en IKW-programma's. iTanks ondersteunde het Opgaveteam door meerdere pitches te organiseren. Groningen Seaports en Port of Harlingen organiseerden veldbezoeken voor het IKW opgaveteam.

4. Organisatie

(40 dagdelen gerealiseerd van 44)

Op 1 november 2022 heeft Anne-Wil Lucas een nieuwe functie in de directie van de NOM aanvaard, welke onverenigbaar is met haar voorzitterschap van de Raad. Een benoemingscommissie heeft Henk Staghouwer voorgedragen als opvolger. Per 1 februari 2023 begon hij formeel met de functie, de havens organiseerden werkbezoeken ter kennismaking.

Op 11 april was de haven van Lauwersoog gastheer voor de Raad. Tijdens deze bijeenkomst presenteerde de Waddenacademie de voorstellen voor een kennisinventarisatie met betrekking tot Ecosysteemgericht baggeren. Het adviesbureau Waterwerkers, presenteert de in het BOW vastgestelde eindrapportage over de Impactanalyse. De Raad stelt voor om de methodiek toe te passen op het traject evaluatie Boontjes en de gebiedsontwikkeling Eemszijlen. Daarnaast omarmt de Raad de voorstellen voor trilaterale ambities richting regeringsconferentie 2026 en de acties om de stagnerende green shipping doelstellingen vlot te trekken via het OBW en BOW.

Op 26 september faciliteerde gemeente Hollands Kroon de Raad in Den Oever. Wethouder Pieter Braaksma van gemeente Noardeast Fryslân was hierbij aanwezig. De Raad stemde in met zijn verzoek om formeel lid van de Raad te worden. Waardering werd uitgesproken voor de presentatie van de Waddenacademie over de resultaten van de Kennisinventarisatie Ecosysteemgericht baggeren en het proces dat bij de evaluatie van vaargeul Boontjes wordt gevolgd. Janbart van Ginkel van AT-Osborne lichtte het programma Maritieme Havenplaatsen toe. Het voorstel om Visserij gemeenschappen in het programma op te nemen werd omarmt. De trilaterale ambities kunnen alleen waargemaakt worden als vanuit Wilhelmshaven voldoende ondersteuning wordt geboden.

De inhoudelijke voorbereidingen van Raad van Advies vindt plaats in het Programmateam Waddenzeehavens. De meeste bijeenkomsten van het programmateam zijn digitaal gehouden. In 2023 zijn 4 programmateam bijeenkomsten georganiseerd. Op 31 augustus is een fysieke bijeenkomst in Leeuwarden georganiseerd, met aansluitend een gezamenlijk diner.

5. Communicatie

Bij de website www.waddenzeehavens.nl en www.waddenseaports.com zijn de problemen met veiligheidsupdates zijn opgelost.

6. Overige kosten

De overige kosten zijn met name voor de Raad van Advies gemaakt: inhuren Henk Staghouwer als voorzitter en de inhuur van WING voor ondersteuning van de secretaris.

7. Toelichting op de urenverantwoording in 2023

In totaal zijn 2023 zijn 158 dagdelen besteed en er waren 154 begroot. In het derde kwartaal viel Bernike van Werven uit. De druk op het onderdeel Beleid (Beleidskader, Trilaterale samenwerking en reactie op UNESCO zorgen) en havenontwikkeling (dossier Boontjes) bleef onveranderd hoog. Dit is zonder steun

van Wing door Arjen Bosch ingevuld, hetgeen tot een financiële overschrijding heeft geleid. Om de overschrijding te minimaliseren is weinig geïnvesteerd op het onderdeel UNESCO havens. Omdat bleek dat de uitval langdurig zou zijn heeft Wing in december Els Wouda ingeschakeld.

Toen duidelijk werd dat deze overschrijdingen onvermijdelijk waren, is de omvang in oktober ingeschat en akkoord gegeven. Deze meerkosten worden op nacalculatie als meerwerk verrekend, op basis van de gebruikelijke verdeelsleutel.